

Національний педагогічний університет
імені М.П.Драгоманова

Українська Академія Наук

Тілея
Науковий вісник

Збірник наукових праць

- Історичні науки
- Філософські науки
- Політичні науки

Випуск 61 (№ 6)

Київ – 2012

огню на день суда и погибели нечестивых человек» (2Пет.3:7) чи «Я хочу напomenити вам ... и ангелов, не сохранивших своего достоинства, но оставивших свое жилище, соблюдают в вечных узах, под мраком, на суд великого дня» (Иуд.6) [1,с.1224].

Як сказано в Біблії, після повернення і воскресіння Господа наступить зібрання у певному місці усіх покликаних, де вони зможуть зустрітися з Христом. На цій зустрічі покликани будуть звітувати, а він буде вказувати, чи гідні вони вступити до Царства. «Когда же придет Сын Человеческий во славе Своей и все святые Ангелы с Ним, тогда сядет на престоле славы Своей, и соберутся пред Ним все народы; и отделит одних от других, как пастырь отделяет овец от козлов; и поставит овец по правую Свою сторону, а козлов – по левую». (Мф.25:31–33) [1,с.1046–1047].

Тут простежується один важливий момент, згідно з яким з часу смерті до воскресіння немає ніякого свідомого існування віруючих, бо неможливе життя без тіла, що підтверджується у тексті Біблії: «Но скажет кто-нибудь: как воскреснут мертвые? и в каком теле придут? ... Не всякая плоть такая же плоть; но иная плоть у человек, иная плоть у скотов, иная у рыб, иная у птиц. Есть тела небесные и тела земные; но иная слава небесных, иная земных. ... Так и при воскресении мертвых: сеется в тлении, восстает в нетлении. ... сеется тело душевное, восстает тело духовное» (1Кор.15:35–44) [1,с.1259–1260].

Звідси ми бачимо, що воскресіння та суд є важливими подіями на шляху розуміння смерті, за вченням Біблії. Саме завдяки ідеї воскресіння християнське вчення мало свою оригінальність, що привидшило поширення християнства та його популярність в минулому і в сучасному житті суспільства. Християнське вчення про безсмертя є в достатній мірі складним для розуміння, так як воно увібрало в себе множинність різних уявлень та ідей.

Проаналізувавши уявлення про смерть в християнському вченні, згідно з Біблією, підсумуємо:

1) смерть – це розлучення душі з тілом, які були поєднані завдяки волі Божій. Після нашої загибелі смерть розлучає душі й тіла. Для християнина смерть є велике таїнство;
2) люди почали цінувати життя, коли зрозуміли, що вони є смертні істоти, бо смерть всіх урівнює: і бідних, і багатих. Неможливо тільки урівняти життя праведної людини та людини, яка жила в гріху, бо, згідно з Біблією, кожній людині Бог відплатить по заслугам її.

Дослідження даної проблематики допомогло краще зрозуміти інтерпретування проблем смерті, безсмертя, душі, воскресіння та Судного Дня в тексті Біблії. Даний аналіз не є вичерпним і створює базу для перспективних розробок формування танатологічних уявлень християн.

Список використаних джерел

1. Библия. Книги Священного Писания Ветхого и Нового Завета. – М.: Российское библейское общество. – 1371 с.
2. Киричок О.Б. «Воинство Христа» як етична ідеологема у філософській культурі давньокієвського періоду / О.Б. Киричок // Магістеріум. Історико-філософські студії. – Вип. 9. – К.: Стіло, 2002. – С. 10 – 15.
3. Сабиров В.Ш. Проблема страха смерти в современной танатологии / В. Ш. Сабиров // Философские аспекты духовной культуры. 1994. – С. 74 – 92.
4. Шенкао М. А. Смерть как социокультурный феномен / М.А. Шенкао. – К.: Ника-Центр, Эльга; М.: Старклайт, 2003. – 320 с.

Андруцкая Я.В. Библия как христианский источник представлений о смерти человека

Проанализированы представления людей о смерти в христианской религии на основе анализа текста Святого Писания – Библии.

Ключевые слова: смерть, жизнь, Бог, зло, христианство.

Andrutska, Y.V. The bible is a Christianity source to opinion about a death a man

Opinions the peoples about a death in the Christianity on the basis to analysis the Bible are devoted.

Key words: death, life, God, evil, Christianity.

УДК 281.81 «653»

Мельник Л.М.

«Симфонія влади» у працях батьків церкви

З'ясується суть доктрини «симфонія влади». Аналізуються погляди батьків церкви стосовно союзу церковної і світської влади.

Ключові слова Другий Рим, імперія, «симфонія влади», державно-церковні відносини, імператор, християнство.

В сучасності виявляються проблеми, закорінені в історії, спроби осмислити які здійснювалися нашими попередниками. Тому важливо звернутися до історії задля розв'язання проблем сьогодення.

Держава і церква різняться за цілями, проте водночас вони тісно пов'язані між собою. Діючі узгоджено, ці соціальні інститути можуть вирішити низку актуальних суспільних проблем, зокрема, сприяти соціальному примиренню, злагоди, взаєморозумінню. «Симфонія влади», сформульована багато століть назад, являє собою такий стан відносин держави і церкви, що націлює нинішнє покоління на стабільність і впорядкованість як на підставу консолідації суспільства.

Розробка цієї проблематики спирається на низку монографій, публікацій та досліджень видатних учених та церковних істориків як М. Алексеев, Ф. Успенський, О. Васильєв, С. Дашков та багатьох інших.

Дана стаття призначена доповнити напрацювання з концепції «симфонії влади» крізь призму праць батьків церкви.

Після падіння Західної Римської імперії Візантія виступила в якості законної спадкоємиці Риму й претендувала на панівне становище в усьому християнському світі. Становлення Візантії як самостійної держави історики відносять до періоду 330–518 рр. Саме в 330 році столиця християнської імперії була перенесена у Візантію, який став називатись Другим Римом, Новим Римом. Важливо те, що перенесення столиці сприймалось сучасниками не як перенесення імперії, а як її оновлення (*renovatio imperii*). Остаточний поділ Римської імперії на Східну і Західну відбувся в 395 році. «Східна імперія, відокремившись від Західної, перш за все відзначає свої історичні тенденції прийняттям грецької мови своєю офіційною мовою, чим вже дано було зовнішнє вираження переважанню еллінських елементів над романськими. Далі, Східна імперія... ужилася з новими варварськими елементами... Нарешті, Східна імперія по своєму етнографічному складу і по своїх установах представляє в собі протест проти того твердження, що тип, по якому складалася західноєвропейська історія, є універсальний тип... Східна імперія перестає бути продовженням римською з VII і особливо з VIII ст, вона стає представницею візантизму» [11].

Титул імператора, ідея світової монархії збереглися лише у Візантії. Вона об'єктивно постала з римських античних традицій. Основу політичної доктрини візантійського самодержавства становила християнська концепція богообраності імператорської влади. Вона продовжила римсько-елліністичу традицію «священства» влади, її благословення «милістю Божою». Церква з V ст. була залучена до церемонії коронації новообраних імператорів, символізувала божественне освячення їх влади. Складся пишний імператорський культ. Однак священною була не особа імператора, а його державна влада. Найвишого розквіту Другий Рим досягнув за правління імператора Юстиніана I (527-565). Одним із найважливіших історичних звершень Юстиніана була розробка державно-православної ідеології, хоча справами церкви займалися й попередні імператори. Зокрема, наступники Костянтина Великого (Констанцій (337-361), Іовіан (363-364), Валентиніан I (364-375), Валент (364-378), Граціан (375-383) і Валентиніан II (375-392)) вели боротьбу із язичництвом і у законодавчій діяльності звеличувати християнство. Християнське вчення систематизувалося і уточнювалося на Вселенських Соборах, на яких було вироблено догмати, тобто основні положення в релігійному вченні, які вважалися Церквою за істину і не підлягали критиці. Вираз

«ізволися Духу Святому і нам» супроводжувало визначення усіх Вселенських Соборів і свідчило, що законодавча влада в Церкві належить Богові. Св. Іоанн Златоуст зазначав: «Законои, які управляють Церквою, суть закони Божественні» (Толк, на Римл.). Винятком був лише Юліан Відступник (361-363), який заради вигод імперії і своєї величчя вирішив удатися до допомоги язичницьких богів. Однак проведені реформи були приречені на поразку. З цього приводу Г.В. Флоровський зазначає: «Невдача Юліана Відступника свідчить про занепад язичницького еллінізму. Починається епоха християнського еллінізму, – час, коли пробують будувати християнську культуру, як системі» [10]. На думку «батьків Церкви», відпадання від Церкви правителя в ересь або безбожника тісно пов'язано з посиленням беззаконня у державі й перетворенням його кінець кінцем у беззаконну тиранію.

У 380 році християнство законодавчо затвердилося Феодосієм I (379-395). З проголошенням християнства державною релігією, на імператора покладалася опіка про єдність Церкви, оскільки розділена Церква означала б також і розділену імперію. Однак, прояви цезарепапізму Феодосієм I були подолані єпископом Амвросієм Медіоланським (340-397), «... св. Амвросій Медіоланський (333-397) не побоявся відлучити св. Феодосія від Церкви за побиття православних городян, що підняли бунт проти імператора внаслідок його прогерманської політики» [2] і це продемонструвало могутність і самостійність церковної організації.

Проте, виходячи із апостольського вчення «батьки церкви» визнавали імператорську владу як владу, що йде від Бога. Зокрема, св. Іоанн Златоуст тлумачачи слова апостола Павла: «Всяка душа, нехай буде покійна вищій владі, немає влади не від Бога, існуюча ж влада від Бога встановлена» (Римл.13,1), підкреслює на необхідності покорі владі як виконання обов'язку по відношенню до Бога, оскільки, у встановленні самої влади св. Іоанн Златоуст вбачає прояв Божого промислу: «Снування влади, причому одні начальствують, а інші підкоряються, і та обставина, що усе відбувається не випадково і довільно... усе це я називаю справою Божої премудрості... рівність часто доводить до сварок... а безладдя скрізь є зло і буває причиною безладу... Бог встановив багато видів влади і підпорядкування...» [5]. Іоанн Златоуст вважає причину встановлення Богом земної влади в людському гріхопадінні. Оскільки людство не надало Богові належної уваги, зловживши Його батьківською любов'ю, то «гріх зробив потрібною владу». Але, незважаючи на це, Бог використав владу для людської користі: «Так і Бог, по доброті Своїй віддав нашу природу, що зневажила до Нього, начальникам, як би вчителям і наставникам, щоб вони виправили їх від безпечності» [6].

Однак, «істинно той цар, хто володарює над гнівом, над заздрістю і задоволенням, і усе підпорядковує законам Божим, і, зберігаючи розум вільним, не дозволяє затверджуватися в душі владі задоволень; такої людини я охоче бажав би бачити владикою землі і моря, міст, народів і військ. Насправді, хто поставив розум начальником над пристрастями душі, той легко став би начальствувати над людьми згідно із законами Божими, так що був би для підлеглих на кшталт батька, обходячись з громадянами зі всякою лагідністю» [7]. Імператор повинен бути глибоко віруючою православною людиною, в іншому випадку він є тиран. Більше того, правитель має бути наділений особливими психологічними і соціальними якостями: «Той же, хто начальствує очевидно над людьми, а сам рабствує гніву, владолюбству і задоволенням, по-перше, може здатися смішним для підлеглих, що носить золотий і прикрашений коштовними каменями вінець, а розсудливістю не увінчаний, що усе тіло його блищить порфірою, а душа залишається неприкрашеною; а по-друге, він не знатиме і того, як розпоряджатися владою, тому що той, хто виявився не в змозі управляти собою, як зможе виправляти інших законами» [7]. Таким чином, на думку Іоанна Златоуста, не менш важливо для імператора спроможність тримати в покорі свої пристрасті. Природні пристрасті, насамперед владолюбство, штовхають людей до суперництва, недовір'я, породжують жагу слави і, як наслідок, — заздрощі, ненависть, ворожість і помсту.

Юстиніан розумів, що розбрати усередині християнської Церкви підривають її єдність, а тому і єдність самої імперії. Звичайно, він не міг залишитися в стороні від розбратів, але і не бажав розколу імперії. Звідси зрозуміле прагнення Юстиніана

усунути постать імператора від церковних суперечок і покласти провину за них тільки на Церкву. Для того, щоб релігійна боротьба не зачепила імператора, Юстиніан усуває постать імператора від участі в ній. Проявом цього стала сформульована Юстиніаном «симфонія» двох влад у вступі до VI новели, присвяченої законодавчої регуляції церковного життя. Ця теорія була й відповіддю на доктрини пап кінця V-VI ст. – Геласія і Сімаха, які стверджували перевагу духовенства і виключно його завідування церковними справами. Імператор зазначав: «Найбільші блага, що дарували людям вищою добрістю Божою, суть священство... і царство... з яких перше піклється про Божественні справи, а друге керує і піклється про людські справи, а обидва, виходячи з одного і того ж джерела, складають прикрасу людського життя. Тому ніщо не лежить так на серце царів, як честь священнослужителів, які зі свого боку служать їм, молячись невпинно за них Богові. І якщо священство буде у всьому впорядковано і завгодно Богові а державна влада по правді управлятиме увіреною нею державою, то буде повна згода між ними у всьому... що служить на користь і благо людського роду. Тому ми прикладаємо найбільше старання до охорони дійсних догматів Божих і лай священства, сподіваючись отримати через це великі блага від Бога і міцно тримати ті, які маємо» [9].

Таким чином, відокремивши ідеологічну сферу від політичної, Юстиніан зняв з особи імператора провину за церковні розбрати. Більше того, симфонія або погодження державної і церковної влад полягала в такому відношенні імператорів до церкви, при якому вони вважали своїм головним обов'язком охороняти догмати, протистояти еретизму, сприяти процвітанню і поширенню православної віри, піклуватися про благоденство церкви. Так, задовго до виникнення симфонії влад, Іоанн Златоуст інтерпретував опіку імператора над Церквою як Божу благодать. Василь Великий також у «Моральних правилах» радив «правителям захищати постанови Божі» [1], а в свою чергу «вищій владі повинно покорятися у всьому, що не перешкоджає виконанню Божих заповідей» [1].

Однак, в подальшому не всі імператори дотримувалися симфонії влад, яскравим виявом цезарепапізму стала доба іконоборства (VIII-початку IX ст.), імператори якої спиралися у буквальному сенсі на старозавітні заповіді «не роби собі кумира і ніякого зображення твоєго, що на небі вгорі... не поклоняйся їм і не служи їм». Як зазначає О.О. Васильєв: «... в церковному житті імперії у VIII столітті можна розрізнити дві сторони: релігійну та світську. Імператори-іконоборці будучи вихідцями зі Сходу, були добре знайомі з існуючими там релігійними поглядами... і поставши імператорами, перенесли їх в столицю, щоб покласти в основу своєї церковної політики... З їхньої точки зору, поклоніння іконам і шанування мощів являються залишками язичництва... «Я імператор і священник» – писав Лев III папі Григорію II... Лев III також був яскравим представником ідеї цезарепапізму» [3].

До VIII століття політична роль церкви в імперії значно посилилася, спостерігався значний ріст церковної власності і монастирів. Духовенство почало брати активну участь в справах управління імперією, так, в 695 році міністром фінансів став авва Феодот, а в 715 році диякон собору Святої Софії був призначений головнокомандувачем військами [8]. З цієї причини імператори-іконоборці вважали необхідним відвернути людські сили і грошові кошти від церкви і направити їх в державну казну. Тому, як відмічав грецький історик Папарригопуло, паралельно з релігійною реформою, що засуджувала ікони, потужності, що забороняла, зменшила число монастирів і в той же час не торкнулася основних догматів християнської віри, робилася реформа соціальна і політична [3].

Видані едикти розділили суспільство імперії на іконоборців та іконошанувальників. Християнські мислителі розуміли всю небезпеку ересі іконоборства. Проблема, поставала в тому, що заперечуючи божественні зображення, іконоборці тим самим заперечували можливість одухотворення матерії, а це в свою чергу суперечило основам християнського вчення. Виступаючи проти едиктів та тлумачачи хибність сприйняття старозавітної заповіді Іоанн Дамаскін у «Третньому захисному слові проти засуджених святі ікони» писав: «Сам Бог – перший народив Єдинородного Сина і Слово Своє, живе

Своє зображення, природне, в усьому схожий образ Своєї вічності; і створив людину по образу Своему і по подібності» [4]. Навіть скликаний в Нікеї VII Вселенський собор (787) на захист іконошанування не дав бажаного результату покласти край переслідуванню ікони. Кінцеве закріплення позиції іконошанувальників відбулося лише через півстоліття на Константинопольському соборі (843). Встановлене на цьому соборі свято Урочистості Православ'я було свідомою силою самого принципу ортодоксії. Іконошанування стало свого роду підсумком догматичної творчості Церкви, оскільки, богослов'я ікони витікає безпосередньо з христології.

Однак, прояви цезарепапізму не стали за основу державно-церковних відносин у Візантії і в добу іконоборства, а Церква залишилася самостійною організацією у Другому Римі.

Нову політичну ситуацію засвідчила «Епанагога» – законодавчий звід імператора Василя I Македонянина (867–886 р.) складений при безпосередньому впливі патріарха Фотія. У ньому остаточно оформилася ідея симфонії влади, а стосунки Церкви і Імперії обґрунтовуються метафізично: патріарх – це душа, а політична спільнота імперії, в свою чергу, тіло, вони співіснують на догматі про дві природи Христа – людську (secundum id quod est homo) і Божу (secundum id quod est Deus): «не окремо і не злито». Це значить, що Церква існує не окремо від імперії, а на території імперії. Так і душа існує не окремо від тіла, а разом з тілом, а розлучення душі з тілом значить смерть останнього. Таким чином, Церква, може відділитися від імперії, але це призведе до загибелі імперії, а значить і всього світу, тому що християнська імперія – це втілення всесвіту. Тому питання світського характеру Церква повинна погоджувати з імперією, а остання ідеологічні питання безпосередньо погоджує з Церквою.

Висновок

Таким чином, симфонія влади – це перш за все основний ідеал православної державності, який практично завжди мав порушення з обох сторін, однак, історичне існування Другого Риму свідчить про принципове визнання симфонії влади як доктрини, метою якої направити в правильне русло державно-церковні відносини, а також співробітництво між царем і патріархом. Взаємодія церковної і світської влади у Візантії у всіх областях підтверджує панування ідей симфонії не лише в теорії, але і на практиці.

Список використаних джерел

1. Василий Великий. Нравственные правила. [Электронный ресурс] / Василий Великий // Творения иже во святых отца нашего Василия Великого: [в 7 т.]. – Т. 3. – Режим доступа: <http://agios.org.ua/wiki/index.php>.
2. Васильев А.А. История Византийской Империи: [в 2 т.] / А.А. Васильев. – СПб., 1998. – Т. 1. – С. 137-139.
3. Васильев А.А. История Византийской империи. [Электронный ресурс] / А.А. Васильев. – Т. 1. – Режим доступа: <http://gumilevica.kulichki.net/VAA/vaa152.htm>
4. Иоанн Дамаскин Третье защитительное слово против порицающих святые иконы. [Электронный ресурс] / Иоанн Дамаскин // Три защитительных слова против порицающих святые иконы. – Режим доступа: <http://aleteia.narod.ru/damaskin/icon3.htm>
5. Иоанн Златоуст. Беседы на Послание к Римлянам / Иоанн Златоуст // Творения святого отца нашего Иоанна Златоуста: [в 12 т.]. – СПб., 1895–1906. – Т. 9, кн. 2. – С. 774-775.
6. Иоанн Златоуст. Восемь слов на Книгу Бытия [Электронный ресурс] / Иоанн Златоуст // Полное собрание творений Св. Иоанна Златоуста, Архиепископа Константинопольского: [в 12 т.] – СПб.: С.-Петербургская Духовная Академия, 1898. – Т. 4, кн. 2. – С. 726-775. – Режим доступа: <http://alekseevsk-amur.narod.ru/psn/iz-Genesis-2-psn.htm>.
7. Иоанн Златоуст. Слово о начальстве, власти и славе [Электронный ресурс] / Иоанн Златоуст // Творения Святого отца нашего Иоанна Златоуста: [в 12 т.] – Т. 12, кн. 2. – Режим доступа: <http://agios.org.ua/wiki/index.php>.
8. Карташев А.В. Вселенские соборы [Электронный ресурс] / А.В. Карташев. – Режим доступа: <http://www.pravbeseda.ru/library/index.php?page=book&id=867>.

9. Правила Православной Церкви с толкованиями Никодима, епископа Далматинско-Истрийского [Электронный ресурс]. – СПб., 1911. – Т. 1. – Режим доступа: <http://mystudies.narod.ru/library/canons/nicodemus/sardic.htm>.

10. Протоиерей Георгий В. Флоровский. Византийские Отцы V-VIII веков [Электронный ресурс] / Протоиерей Георгий В. Флоровский. – Париж, 1933. – Режим доступа: <http://lib.eparhia-saratov.ru/books/20f/florovsky/byzant1/contents.html>.

11. Успенский Ф.И. История Византийской империи. VI–IX вв. [Электронный ресурс] / Ф.И. Успенский. – М.: Мысль, 1996. – Режим доступа: <http://www.sedmitza.ru/text/442727.html>.

Мельник Л.Н. «Симфония власти» в работах отцов церкви

Выясняется суть доктрины «симфония власти». Анализируются взгляды отцов церкви относительно союза церковной и светской власти.

Ключевые слова: Второй Рим, империя, «симфония власти», государственно-церковные отношения, император, христианство

Melnyk, L.M. «Symphony of power» in papers of fathers of the Church

It turns out the essence of the «symphony of power» doctrine. Analyzes the fathers fathers' views of regarding the union of the Church and secular authorities.

Key words: the second Rome, empire, «Symphony of power», state and Church relationships, emperor, christianity.

Левкина Е.Г. Философское наследие Т. Котарбиньского: единство прагматологичних, этического и гносеологического аспектов.....	386
Осетрова О.А. М. Фуко о возникновении «общества контроля»	391
Цехмистро И.И. Геометрическая несоизмеримость, бесконечная протяженность и тезис Л. Брауэра «Континуум не есть множество точек» (от Р. Дедекинда до П.Козна).....	395
Шамша И.В. Синтез исходной противоречивости бытия в феноменологии М.Мерло-Понти.....	400
Павлишин Л.Г. Иррационализм в философии В. Винниченко	406
Хвойницкая Х.М. Осмысление идеи естественного права в работах деятелей Киево-Могилянской академии.....	411
Живоглядова И.В. Северо-и центральноевропейский опыт рождения «буржуазности» как способа жизнедеятельности: алгоритмы культурологического анализа.....	416
Сердюк Н.Г. Специфика моральности в системе современных социальных институтов: философско-этический анализ.....	422
Газнюк Л.М., Разумовский С.А. Социокультурная роль и функции субъектов маркетинга в спорте.....	428
Бобловский А.Ю. Рыночная природа межкультурного взаимодействия	436
Горбань А.В. Интеллигенция как творческое меньшинство общества	440
Девочкина Н.Н., Емельяненко Е.О. Влияние социально-политических трансформаций на специфику культурной среды.....	447
Маврина А.А. Глобальный туризм в контексте массовой культуры	453
Полянская В.И. Самосознание искусства как основополагающая проблема в эстетике России 20-х годов XX ст.....	458
Федоров Ю.В. Аксиологический кризис современности как глобальная угроза тотальной массовой культуры.....	464
Сухина И.Г. К вопросу о методологической пролонгации аксиологии культуры	470
Андруцкая Я.В. Библия как христианский источник представлений о смерти человека.....	478
Мельник Л.Н. «Симфония власти» в работах отцов церкви.....	481
Гавдяк О.В. Религиозно-философская проблематика в отечественном научном пространстве XIX – начала XX ст.	486
Дядюшкин А.М. Методологические особенности исследования феномена псевдорелигии	492
Лещенко И.Л. Концептуализация понятий мистики и мистицизма: философско-религиоведенческий дискурс.....	498
Шиленко Б.Е. Социальная трансформация протестантизма в эпоху глобализации.....	504
Пашков В.В. Академия последипломного педагогического образования как конструктор стратегии успеха	510
Рудаковская С.В. Экологическое образование XXI века – ноосферный вариант.....	517
Долголенко И.А. Актуальные аспекты философии образования в условиях современности ..	523
Дудченко В.С. Роль образования в преодолении духовного кризиса общества.....	529
Иванова К.А., Шевченко Н.В., Якуба А.А. Ценностные ориентации студенческой молодежи в условиях перехода к рыночной экономике.....	535
Бабаев Я. Поэма «Дастан об Ахмед Харамии» как ранний образец эпического стиха на азербайджанском языке	539
Абиева Лейла Р. Политическая элита Азербайджана и вопросы демократизации общества (социально-философский анализ).....	545
ПОЛИТИЧЕСКИЕ НАУКИ	
Агарков О.А. Социальная справедливость как сущностный принцип социального украинского государства	548
Калуцкий С.С. Казацкое землевладение в научном творчестве В. Липинского.....	554
Кревошеева Е.И. Общественно-политические движения начала XX столетия (консерватизм Вячеслава Липинского)	557
Кутуев П.В. Трансформация идеи развития в социологии развития и модернизации	563
Сухова К.О. Эволюция концепции государства в социальной и политической теории	569
Бородай А.В. Категория политического централизма на территории политической жизни современной Украины	575
Забеля М.С. Особенности президентских кампаний в Украине 2004 и 2010 годов.....	580
Коломоец А.В. Основные формы проявления символического насилия в президентской избирательной кампании 2010 г. в Украине	587

Ивасечко О.Я. Р. Лашенко об особенностях правовой традиции украинского народа как основы государственно политического укладу	594
Вышиванюк А.Г. Переход к демократии в Украине: роль элиты в условиях политических трансформаций.....	600
Лазарович М.В. К вопросу о выработке и реализации механизма национального представительства в органах украинской власти в середине 1917 г.....	607
Пилляв И.С. Синтетический подход к формированию политической нации в Украине: объединение плюральных идентичностей вокруг стержня Руси	612
Литвин Н.М. Взаимоотношения эмиграционного правительства ЗУНР со странами Центрально-Восточной Европы	620
Никулишин Н.В. Содержание понятия «жесткая сила» в теории и практике международных отношений	626
Мусиенко И.И. Инновационное развитие образования как основа гарантирования национальной безопасности Украины	631
Олейник Ю.Р. Отношения между Украиной и ЕС в рамках договора «Об ассоциации» и формирование национальной идентичности	636
Павлова Л.И. Факторы формирования стратегий избирательных кампаний в современной Украине	641
Высоцкий А.Ю. Современные подходы к изучению проблемы легитимации политической власти	645
Кедик В.С. Интернет-медиа в коммуникационной среде политической системы Украины	655
Трима Е.А. Особенности функционирования глобального гражданского общества.....	660
Ямельницкий О.Я. Реализация принципов «надлежащего» управления как фактор активизации политического участия	665
Циркин И.М. Роль политического лидера в формировании политической культуры личности	671
Васильчук Е.О. Молодежные субкультуры, контркультура и антикультура: особенности соотношения, взаимодействия и полярности в политических процессах	677
Гаджиев Н. Посредническая деятельность ОБСЕ в разрешении региональных конфликтов ..	684
Буга Я.В. «Мусульманские» медиа в политической жизни Франции: проблемы интеграции.....	689
Димитрова Л.М., Михайлов В.С. Человеческий фактор в военных и политических стратегиях Китая и их влияние на формирование стратегического мышления современности	695
Смолей В.В. Политизация польского национального движения и возникновения польских политических партий в конце XIX – начале XX в.	703
Сушишвили Д.Т. Реформы в Грузии как неотъемлемая часть интеграции в Европу.....	710
Сашук Г.М. Место и значение моральной парадигмы в формировании информационного общества.....	714

НАУЧНАЯ ЖИЗНЬ

Гай-Нижник П.П. Листая новую книгу.... Рецензия на монографию: Патриляк И.К. «Встань и борись! Слушай и верь...»: украинское националистическое подполье и повстанческое движение (1939–1960 г.). Монографія / Центр исследования освободительного движения. – Львов: Часопис, 2012. – 592 с.....	720
Михайлюк В.П., Бельдюгин В.А. Рецензия: Добров П.В., Єсін І.Н. Історія України: текст лекцій і структурно-логічні схеми: навчальний посібник для студентів усіх форм навчання та всіх спеціальностей. – 3-є видання, зі змінами і доповненнями. – Донецьк: Донецький національний університет, 2011. – 798 с.	723

ПРИЛОЖЕНИЯ

Политические науки

Алиев С.Ш. Деятельность НАТО в области защиты киберпространства.....	725
Гмырянская Е.А., Даниленко С.И. Политико-коммуникационные технологии «блогерных революций» на примере социальных сетей	730
Дирда А.О. Роль азиатского пространства в обеспечении статуса России как великой державы.....	733
Харченко А.Б. Западные Балканы во внешней политике Европейского Союза	737